

บันทึกการประชุม

คณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์

ในคณะกรรมการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจรายงานการประชุม

ครั้งที่ ๒๐

วันจันทร์ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๐

ณ ห้องประชุมคณะกรรมการ หมายเลข ๓๕๐๒ ชั้น ๕ อาคารรัฐสภา ๓

อนุกรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์	รองประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายวัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล	อนุกรรมการ
๓. นายประโกชน์ สภาวสุ	อนุกรรมการ
๔. นายคณิต วัลยะเพ็ชร	อนุกรรมการ
๕. นางรัชฎาภรณ์ แก้วสนิท	อนุกรรมการ
๖. นางโสมสุดา ลีชะวณิช	เลขานุการคณะอนุกรรมการ

อนุกรรมการผู้ไม่มาประชุม คือ

๑. นางศรีวิการ์ เมฆวัชรชัยกุล	(ลาการประชุม)
๒. นางสาวปัทมา สุขคำปึง	(ลาการประชุม)
๓. รองศาสตราจารย์อำไพ อินทรประเสริฐ	(ลาการประชุม)
๔. นางนลินี ทวีสิน	(ลาการประชุม)

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

๑. นายนพรัตน์ วิจิตรพันธุ์
๒. นางสาวณัฐินี พัดฉวีวรรณ
๓. นายธราพงศ์ สุขมาก
๔. นางสาวกุลวดี วุฒิกุล
๖. นางสาววัลย์ภรณ์ แสงเพ็ชร
๗. นายณัฐพล จันทศิริภาส

เริ่มประชุมเวลา ๑๒.๐๐ นาฬิกา

เมื่ออนุกรรมการมาครบองค์ประชุมแล้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ วรรณปัญญานันต์ รองประธานคณะอนุกรรมการบันทึกเจตนารมณ์ ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม กล่าวเปิดประชุมและ ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องที่พิจารณา

พิจารณาร่างบันทึกเจตนารมณ์รายมาตรา

คณะอนุกรรมการพิจารณาร่างบันทึกเจตนารมณ์ต่อจากครั้งที่แล้ว ดังนี้

หมวด ๕

แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ส่วนที่ ๔

แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การศึกษา การสาธารณสุข และวัฒนธรรม

มาตรา ๘๐ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุขการศึกษา และ วัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบัน ครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

(๒) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มี

มาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
สุขภาพและการจัดบริการสาธารณสุข โดยผู้มีหน้าที่บริการดังกล่าวซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ตาม
มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(๓) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้อง
กับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนา
การศึกษา จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลง
ของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึง
ประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุข

(๔) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน
องค์การทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

(๕) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปวิทยาการแขนงต่างๆ และเผยแพร่ข้อมูล
ผลการศึกษาวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยจากรัฐ

(๖) ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่
ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสังคม การศึกษา การสาธารณสุขและ
วัฒนธรรม

๑) รัฐบาลต้องให้ความสำคัญคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในด้านการอบรม
เลี้ยงดูและการศึกษาปฐมวัย เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและความเสมอภาคหญิง
ชาย ตลอดจนให้การสงเคราะห์และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้
อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง
และมีส่วนร่วมในการสงเคราะห์ การจัดสวัสดิการ และการคุ้มครองสวัสดิภาพในชุมชน

๒) รัฐบาลต้องพัฒนาระบบสุขภาพเพื่อสร้างเสริมสุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน ส่งเสริม
ให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริม
ให้ภาคเอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและจัดบริการสาธารณสุข บุคลากรที่
ให้บริการด้านสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณย่อมได้รับความคุ้มครองตาม
กฎหมาย

๓) รัฐบาลต้องพัฒนาคุณภาพและการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานทุกระดับและทุกรูปแบบ
ซึ่งต้องจัดให้มีแผนและกฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษา รวมทั้งพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการ

ศึกษาให้ทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเน้นเสริมสร้างคุณภาพของผู้เรียนประกอบด้วย
ความมีวินัย มีจิตอันเป็นสาธารณะ และยึดมั่นในอุดมการณ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔) รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทาง
ศาสนา และเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและคุณภาพเท่าเทียมกัน

๕) รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในสาขาต่างๆ อย่างกว้างขวาง

๖) รัฐบาลต้องส่งเสริมความสามัคคีของคนในชาติ ให้ตระหนักเห็นความสำคัญและพึงหวง
แหนศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมอันดีงามของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่ม
รายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านสังคม การศึกษา การสาธารณสุข และ
วัฒนธรรมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก .

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสังคม การศึกษา การสาธารณสุขและ

วัฒนธรรม

๑) รัฐบาลต้องให้ความคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้พึงได้รับสิทธิอย่างเต็มที่
โดยเฉพาะด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยเฉพาะในด้านการอบรมเลี้ยงดูและการศึกษา
ปฐมวัย เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและความเสมอภาคหญิงชาย ตลอดจนให้การ
สงเคราะห์และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยาก

ลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมี
ส่วนร่วมในการสงเคราะห์ การจัดสวัสดิการ และการคุ้มครองสวัสดิภาพในชุมชน

๒) รัฐบาลต้องพัฒนาระบบสุขภาพเพื่อสร้างเสริมสุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน ส่งเสริม
ให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริม
ให้ภาคเอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและจัดบริการสาธารณสุข บุคลากรที่
ให้บริการด้านสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรมย่อมได้รับความคุ้มครองตาม
กฎหมาย

๓) รัฐบาลต้องพัฒนาคุณภาพและการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานทุกระดับและทุกรูปแบบ
ซึ่งต้องจัดให้มีแผนและกฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษา รวมทั้งพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการ
ศึกษาให้ทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเน้นเสริมสร้างคุณภาพของผู้เรียนประกอบด้วย

ความมีวินัย มีจิตอันเป็นสาธารณะ และยึดมั่นในอุดมการณ์การปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔) รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและคุณภาพเท่าเทียมกัน

๕) รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในสาขาต่างๆ อย่างกว้างขวาง

๖) รัฐบาลต้องส่งเสริมความสามัคคีของคนในชาติ ให้ตระหนักเห็นความสำคัญและพึงหวงแหนศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมอันดีงามของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสังคม การศึกษา การสาธารณสุขและวัฒนธรรม

๑) รัฐบาลต้องให้ความสำคัญคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้พึงได้รับสิทธิอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาในด้านการอบรมเลี้ยงดูและการศึกษาปฐมวัย เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและความเสมอภาคหญิงชาย ตลอดจนให้การสงเคราะห์และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยาก

ลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการสงเคราะห์ การจัดสวัสดิการ และการคุ้มครองสวัสดิภาพในชุมชน

๒) รัฐบาลต้องพัฒนาระบบสุขภาพเพื่อสร้างเสริมสุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพและจัดบริการสาธารณสุข บุคลากรที่ให้บริการด้านสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรมย่อมได้รับความคุ้มครองตาม

กฎหมาย

๓) รัฐบาลต้องพัฒนาคุณภาพและการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานทุกระดับและทุกรูปแบบ ซึ่งต้องจัดให้มีแผนและกฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษา รวมทั้งพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเน้นเสริมสร้างคุณภาพของผู้เรียนประกอบด้วย ความมีวินัย มีจิตอันเป็นสาธารณะ และยึดมั่นในอุดมการณ์การปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔) รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและคุณภาพเท่าเทียมกัน

๕) รัฐบาลต้องส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในสาขาต่างๆ อย่างกว้างขวาง

๖) รัฐบาลต้องส่งเสริมความสามัคคีของคนในชาติ ให้ตระหนักเห็นความสำคัญและพึงหวงแหนศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมอันดีงามของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ส่วนที่ ๕

แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม

มาตรา ๘๑ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรมดังต่อไปนี้

- (๑) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย
- (๒) ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน
- (๓) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายที่ดำเนินการเป็นอิสระเพื่อทำการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศ รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นประกอบด้วย
- (๔) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม
- (๕) สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายและการยุติธรรม

รัฐบาลต้องดำเนินการดังนี้

- ๑) ให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และไม่เลือกปฏิบัติ
- ๒) ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้พ้นจากการกระทำละเมิด และให้หมายความร่วมมือ การถูกกระทำรุนแรงไม่ว่าทางใดๆ
- ๓) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและเข้าถึงได้สะดวก
- ๔) จัดให้มีการช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

๕) จัดให้มีองค์กรอิสระในการพัฒนาและปฏิรูปกฎหมาย รวมทั้งมีหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายต่างๆ ว่ามีบทบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยให้นักกฎหมายจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

๖) จัดให้มีองค์กรอิสระเพื่อปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยให้ประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่รวมถึงศาลยุติธรรมซึ่งมีความเป็นอิสระตามที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้หลักประกันไว้

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แต่เพิ่มให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งในชั้นบังคับใช้กฎหมาย การพัฒนากฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม โดยต้องจัดให้มีองค์กรอิสระในการพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๗ เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายและการ
ยุติธรรม

รัฐบาลต้องดำเนินการดังนี้

๑) ให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และไม่เลือกปฏิบัติ

๒) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้พ้นจากการกระทำละเมิด และให้

หมายความร่วมมือ การถูกกระทำรุนแรงไม่ว่าทางใดๆ

๓) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและเข้าถึงได้สะดวก

๔) จัดให้มีการช่วยเหลือหรือสนับสนุนในองค์กรภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทางกฎหมายทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

๕) จัดให้มีองค์กรอิสระในการพัฒนาและปฏิรูปกฎหมายทั้งกฎหมายภายใน และกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งมีหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายต่างๆ ว่ามีบทบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยให้นักกฎหมายจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

๖) จัดให้มีองค์กรอิสระเพื่อปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยให้ประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของ

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายและการ
ยุติธรรม

รัฐบาลต้องดำเนินการดังนี้

๑) ให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และไม่เลือกปฏิบัติ

๒) คຸ້ມครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้พ้นจากการกระทำละเมิด และให้

หมายความร่วมมือ การถูกกระทำรุนแรงไม่ว่าทางใดๆ

๓) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและเข้าถึงได้สะดวก

๔) จัดให้มีการช่วยเหลือหรือสนับสนุนในองค์กรภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ
ทางกฎหมายทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครองแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบ
จากความรุนแรงในครอบครัว

๕) จัดให้มีองค์กรอิสระในการพัฒนาและปฏิรูปกฎหมายทั้งกฎหมายภายใน และกฎหมาย
ระหว่างประเทศ รวมทั้งมีหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายต่างๆ ว่ามีบทบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่
โดยให้นักกฎหมายจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

๖) จัดให้มีองค์กรอิสระเพื่อปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยให้ประชาชนจาก
ภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของ

ส่วนที่ ๖

แนวนโยบายด้านการต่างประเทศ

มาตรา ๘๒ รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศ และพึงถือ
หลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ตลอดจนถึงปฏิบัติตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่
ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้งตามพันธกรณีที่ได้กระทำไว้กับนานาประเทศและองค์การระหว่าง
ประเทศ

รัฐต้องส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับนานาประเทศ ตลอดจนถึงให้ความ
คุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ

เจตนารมณ์ เพื่อความเสมอภาคและความชัดเจนในการติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ

ในการร่วมมือกับนานาประเทศพึงถือหลักความเสมอภาค ทั้งต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ อนุสัญญาสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙ เป็นต้น

รัฐต้องส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับนานาประเทศ และให้ความคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศด้วย

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยแก้ไขถ้อยคำให้ครอบคลุมถึงสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีด้วย

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ให้รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศด้วยความเสมอภาคและความชัดเจน

ในการติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ

ในการร่วมมือกับนานาประเทศพึงถือหลักความเสมอภาค ทั้งต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ โดยรัฐต้องตรากฎหมายหรือบังคับใช้กฎหมาย หรือตีความกฎหมาย ให้สอดคล้อง และอนุวัตรตามสนธิสัญญาดังกล่าวด้วย เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ อนุสัญญาสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙ เป็นต้น

รัฐต้องส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับนานาประเทศ และให้ความคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศด้วย

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ให้รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีและความร่วมมือกับนานาประเทศด้วยความเสมอภาคและความชัดเจน

ในการร่วมมือกับนานาประเทศพึงถือหลักความเสมอภาค ทั้งต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ โดยรัฐต้องตรากฎหมายหรือบังคับใช้กฎหมาย หรือตีความกฎหมาย ให้สอดคล้อง และอนุวัตรตามสนธิสัญญาดังกล่าวด้วย

รัฐต้องส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับนานาประเทศ และให้ความคุ้มครองและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศด้วย

ส่วนที่ ๓
แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ

มาตรา ๘๓ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เจตนารมณ์ กำหนดให้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนในสังคมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและพัฒนาองค์ความรู้อย่างกว้างขวาง

หมายเหตุ

หลักการดำเนินการด้านเศรษฐกิจตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ กำหนดให้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนในสังคมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง เหมาะสม และพัฒนาองค์ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างกว้างขวาง

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ กำหนดให้แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนในสังคมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง เหมาะสม และพัฒนาองค์ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างกว้างขวาง

มาตรา ๘๔ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

(๑) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมโดยอาศัยกลไกตลาด และสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยต้องยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจซึ่งมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีสาธารณูปโภค

(๒) สนับสนุนให้มีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ควบคู่กับการประกอบกิจการ

(๓) ควบคุมให้มีการรักษาวินัยการเงินการคลังเพื่อสนับสนุนเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีอากรให้มีความเป็นธรรมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม

(๔) จัดให้มีการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชราแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างทั่วถึง

(๕) กำกับให้การประกอบกิจการมีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดตัดตอนไม่ว่าโดยทางตรงและทางอ้อม และคุ้มครองผู้บริโภค

(๖) ดำเนินการให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม คุ้มครอง ส่งเสริมและขยายโอกาสในการประกอบอาชีพของประชาชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการ และการประกอบอาชีพ

(๗) ส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี จัดระบบแรงงานสัมพันธ์และระบบไตรภาคีที่ผู้ทำงานมีสิทธิเลือกผู้แทนของตน จัดระบบประกันสังคม รวมทั้งคุ้มครองให้ผู้ทำงานมีคุณค่าอย่างเดียวกันได้รับค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์ และสวัสดิการที่เป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ

(๘) คุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาด ส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปแบบเกษตรกรเพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร

(๙) ส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์ให้เป็นอิสระ หรือการรวมกลุ่มของการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของประชาชนในการดำเนินกิจการด้านเศรษฐกิจ

(๑๐) จัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐในทางเศรษฐกิจ และต้องมีให้สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอยู่ในความผูกขาดของเอกชนอันอาจก่อความเสียหายแก่รัฐ

(๑๑) การดำเนินการที่เป็นเหตุให้โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน หรือเพื่อความมั่นคงของรัฐตกไปเป็นกรรมสิทธิ์ของประชาชน หรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ด จะกระทำมิได้

(๑๒) ส่งเสริมและสนับสนุน กิจการพาณิชย์นาวี การขนส่งทางราง รวมทั้ง การดำเนินการตามระบบบริหารจัดการขนส่งทั้งภายในและระหว่างประเทศ

(๑๓) ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรภาคเอกชนทางเศรษฐกิจทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง

(๑๔) ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในทางเศรษฐกิจ

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

๑) รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน รัฐต้องไม่แทรกแซงและควบคุมกลไกตลาด หรือประกอบกิจการที่มีลักษณะแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคง หรือผลประโยชน์ส่วนรวม หรือกิจการที่มีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค

๒) รัฐต้องสนับสนุนให้ภาคเอกชนนำหลักคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลมาใช้ในการประกอบธุรกิจ

๓) รัฐต้องควบคุมให้มีวินัยการเงินและการคลังอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ปรับปรุงการจัดเก็บภาษีอากรอย่างเป็นธรรม

๔) รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการออมในรูปแบบต่างๆ เพื่อการดำรงชีพในยามชรา

๕) รัฐต้องประกันการประกอบกิจการเป็นไปอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดตัดตอนไม่ว่าโดยทางตรงและทางอ้อมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

๖) รัฐต้องส่งเสริมการประกอบอาชีพและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการ และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

๗) รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานเด็ก สตรี และผู้ทำงานที่มีคุณค่าอย่างเดียวกันได้รับค่าตอบแทนเท่ากัน เช่น แรงงาน مهاضر่ง จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ และระบบไตรภาคี จัดระบบประกันสังคม สิทธิประโยชน์ สวัสดิการที่เป็นธรรมและไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

๘) รัฐต้องให้ความคุ้มครองผลผลิตและการตลาดของเกษตรกรให้ได้ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ส่งเสริมให้มีสภาเกษตรกรเพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร

๙) รัฐต้องส่งเสริมและคุ้มครองระบบสหกรณ์ให้เป็นอิสระ รวมทั้งการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพด้านต่างๆ ของประชาชน

๑๐) รัฐต้องจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชน เช่น ถนนสาธารณะ ไฟฟ้า ประปา รถไฟ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นดังกล่าว รัฐจะให้เอกชน

สัมปทานได้ แต่จะให้ได้ไปซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสาธารณะไปไม่ได้ เช่น ที่ดินของการไฟฟ้า หรือการรถไฟ เป็นต้น

๑๑) รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนกิจการพาณิชย์นาวี การขนส่งทางราง ภายในและระหว่างประเทศ

๑๒) รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรภาคเอกชนทางเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็ง

๑๓) รัฐต้องส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านเศรษฐกิจให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ กำหนดแนวทางให้รัฐเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

๑) รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน รัฐต้องไม่แทรกแซงและควบคุมกลไกตลาด หรือประกอบกิจการที่มีลักษณะแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคง หรือผลประโยชน์ส่วนรวม หรือกิจการที่มีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค

๒) รัฐต้องสนับสนุนให้ภาคเอกชนนำหลักคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลมาใช้ในการประกอบธุรกิจ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันในเชิงธุรกิจ

๓) รัฐต้องควบคุมให้มีวินัยการเงินและการคลังอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการใช้งบประมาณอย่างไม่เหมาะสมอันจะนำไปสู่ปัญหาการคอร์รัปชัน รวมทั้งปรับปรุงการจัดเก็บภาษีอากรอย่างเป็นธรรม

๔) รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการออมในรูปแบบต่างๆ เพื่อการดำรงชีพในยามชรา

๕) รัฐต้องประกันการประกอบกิจการเป็นไปอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดตัดตอนไม่ว่าโดยทางตรงและทางอ้อมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

๖) รัฐต้องส่งเสริมการประกอบอาชีพและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการ และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

๗) รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานเด็ก สตรี และผู้ทำงานที่มีคุณค่าอย่างเดียวกันได้รับค่าตอบแทนเท่ากัน เช่น แรงงาน合家ช่วง จักรระบบแรงงานสัมพันธ์ และระบบไตรภาคี จักรระบบประกันสังคม สิทธิประโยชน์ สวัสดิการที่เป็นธรรม และไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

๘) รัฐต้องให้ความคุ้มครองผลผลิตและการตลาดของเกษตรกรให้ได้ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ส่งเสริมให้มีสภาเกษตรกรเพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร

๙) รัฐต้องส่งเสริมและคุ้มครองระบบสหกรณ์ให้เป็นอิสระ รวมทั้งการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพด้านต่างๆ ของประชาชน

๑๐) รัฐต้องจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็น อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ

๑๑) ส่วนโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภค เช่น รางรถไฟ เสาส่งไฟฟ้า จะให้สัมปทานและให้มีผลตกเป็นกรรมสิทธิ์ของประชาชนไม่ได้

ต่อการดำรงชีพของประชาชน เช่น ถนนสาธารณะ ไฟฟ้า ประปา รางรถไฟ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นดังกล่าว รัฐอาจให้สัมปทานแก่เอกชนได้ แต่จะให้ได้ไปซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสาธารณูปโภคไม่ได้ เช่น ที่ดินของการไฟฟ้าหรือการรถไฟ เป็นต้น

๑๒) รัฐต้องส่งเสริมและพัฒนาระบบการขนส่ง รวมทั้งระบบบริหารจัดการทั้งภายในและระหว่างประเทศ

๑๓) รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรภาคเอกชนทางเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็ง

๑๔) รัฐต้องส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

หมายเหตุ

หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านเศรษฐกิจให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์และหมายเหตุ ดังนี้

เจตนารมณ์ กำหนดแนวทางให้รัฐเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

๑) รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีและเป็นธรรมให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน รัฐต้องไม่แทรกแซงและควบคุมกลไกตลาด หรือประกอบกิจการที่มีลักษณะแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคง หรือผลประโยชน์ส่วนรวม หรือกิจการที่มีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค

๒) รัฐต้องสนับสนุนให้ภาคเอกชนนำหลักคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลมาใช้ในการประกอบธุรกิจ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันในเชิงธุรกิจ

๓) รัฐต้องควบคุมให้มีวินัยการเงินและการคลังอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการใช้งบประมาณอย่างไม่เหมาะสมอันจะนำไปสู่ปัญหาการคอร์รัปชัน รวมทั้งปรับปรุงการจัดเก็บภาษีอากรอย่างเป็นธรรม

๔) รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีการออมในรูปแบบต่างๆ เพื่อการดำรงชีพในยามชรา

๕) รัฐต้องประกันการประกอบกิจการเป็นไปอย่างเสรีและเป็นธรรม ป้องกันการผูกขาดตัดตอนไม่ว่าโดยทางตรงและทางอ้อมเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

๖) รัฐต้องส่งเสริมการประกอบอาชีพและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการ และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

๗) รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานเด็ก สตรี และผู้ทำงานที่มีคุณค่าอย่างเดียวกันได้รับค่าตอบแทนเท่ากัน เช่น แรงงานเหมือง ขั้วระบบแรงงานสัมพันธ์ และระบบไตรภาคี จัดระบบประกันสังคม สิทธิประโยชน์ สวัสดิการที่เป็นธรรม และไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

๘) รัฐต้องให้ความคุ้มครองผลผลิตและการตลาดของเกษตรกรให้ได้ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ส่งเสริมให้มีสภาเกษตรกรเพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร

๙) รัฐต้องส่งเสริมและคุ้มครองระบบสหกรณ์ให้เป็นอิสระ รวมทั้งการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพด้านต่างๆ ของประชาชน

๑๐) รัฐต้องจัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็น อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ

๑๑) ส่วนโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภค เช่น รางรถไฟ เสาส่งไฟฟ้า จะให้สัมปทานและให้มีผลตกเป็นกรรมสิทธิ์ของประชาชนไม่ได้

๑๒) รัฐต้องส่งเสริมและพัฒนาระบบการขนส่ง รวมทั้งระบบบริหารจัดการทั้งภายในและระหว่างประเทศ

๑๓) รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรภาคเอกชนทางเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็ง

๑๔) รัฐต้องส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

หมายเหตุ

หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านเศรษฐกิจให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ส่วนที่ ๘

แนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๘๕ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

(๒) การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร

(๓) จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

(๔) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบ และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

(๕) ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนายั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดแนวทางการใช้ที่ดิน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) รัฐต้องกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

๒) รัฐต้องกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรอย่างเหมาะสมและพอเพียง

๓) รัฐต้องจัดให้มีการวางผังเมือง เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

๔) รัฐต้องจัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม โดยให้การประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์อย่างสมดุลตามความหลากหลายทางชีวภาพ

๕) รัฐต้องบำรุงรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และควบคุมจำกัดมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิต โดยให้ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดแนวทางการใช้ที่ดิน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) รัฐต้องกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

๒) รัฐต้องกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรอย่างเหมาะสมและพอเพียง

๓) รัฐต้องจัดให้มีการวางผังเมือง เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

๔) รัฐต้องจัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม โดยให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ตามความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

๕) รัฐต้องบำรุงรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และควบคุมจำกัดมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิต โดยให้ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ตาม หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๗ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดแนวทางการใช้ที่ดิน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) รัฐต้องกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

๒) รัฐต้องกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรอย่างเหมาะสมและพอเพียง

๓) รัฐต้องจัดให้มีการวางผังเมือง เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

๔) รัฐต้องจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม โดยให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์ตามความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

๕) รัฐต้องบำรุงรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และควบคุมจำกัดมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต โดยให้ประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

หมายเหตุ

หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ส่วนที่ ๕

แนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน

มาตรา ๘๖ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านต่างๆ โดยจัดให้มีกฎหมายเฉพาะเพื่อการนี้ จัดงบประมาณสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และให้มีสถาบันการศึกษาและพัฒนา จัดให้มีการใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาและพัฒนา การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสม รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสนับสนุนให้ประชาชนใช้หลักด้านวิทยาศาสตร์ในการดำรงชีวิต

(๒) ส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทนซึ่งได้จากธรรมชาติและเป็นคุณต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

เจตนารมณ์ กำหนดแนวทางการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน

๑) รัฐต้องส่งเสริม พัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่างๆ เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง โดยต้องจัดให้มีกฎหมายและสถาบันการศึกษาและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี

๒) ส่งเสริมการประดิษฐ์คิดค้นเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงานให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ กำหนดแนวทางให้รัฐบาลต้องพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน

๑) รัฐต้องส่งเสริม พัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่างๆ เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง โดยต้องจัดให้มีกฎหมายและสถาบันการศึกษา และพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี

๒) ส่งเสริมการประดิษฐ์คิดค้นเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย รวมทั้งคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทนจาก ธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงานให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์และหมายเหตุ ดังนี้

เจตนารมณ์ กำหนดแนวทางให้รัฐบาลต้องพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงาน

๑) รัฐต้องส่งเสริม พัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่างๆ เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง โดยต้องจัดให้มีกฎหมายและสถาบันการศึกษา และพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี

๒) ส่งเสริมการประดิษฐ์คิดค้นเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย รวมทั้งคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และใช้ประโยชน์จากพลังงานทดแทนจากธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

หมายเหตุ

หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญา และพลังงานให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ส่วนที่ ๑๐

แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

มาตรา ๘๗ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบขององค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น

(๔) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีการกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

(๕) ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

รัฐต้องมีแนวนโยบายสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนและต้องเปิดโอกาสให้ชายหญิงมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ เช่น

- ๑) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนหรือประชาสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ
- ๒) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจทางการเมือง และการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการจัดบริการสาธารณะ
- ๓) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ
- ๔) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง เช่น การให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างกว้างขวาง และส่งเสริมให้ประชาชนในภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้พิการและทุพพลภาพได้มีโอกาสทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

รัฐต้องมีแนวนโยบายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนโดยต้องเปิดโอกาสให้ชายหญิงมีส่วนร่วมในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันในด้านต่างๆ ดังนี้
อย่างเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ เช่น

- ๑) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนหรือประชาสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ
- ๒) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจทางการเมือง และการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม และการจัดบริการสาธารณะ
- ๓) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

๔) ให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนทุกรูปแบบ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสุจริตและเที่ยงธรรม

ส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง เช่น การให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างกว้างขวาง และส่งเสริมให้ประชาชนในภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้พิการหรือทุพพลภาพ ได้มีโอกาสทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน

หมายเหตุ

๑) หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๒) หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นครั้งแรก

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

รัฐต้องมีแนวนโยบายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยต้องเปิดโอกาสให้หญิงชายมีส่วนร่วมในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันในด้านต่างๆ ดังนี้

๑) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

๒) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

๓) ส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยทุกระดับ

๔) ให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนทุกรูปแบบ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสุจริตและเที่ยงธรรม

หมายเหตุ

หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยเพิ่มรายละเอียดการดำเนินการตามแนวนโยบายในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

หมวด ๖

รัฐสภา

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๘๘ รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา
รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
นี้
บุคคลจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในขณะเดียวกันมิได้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยสองสภา คือ สภาผู้แทนราษฎร
และวุฒิสภา

กำหนดให้ใช้ระบบสองสภา เพื่อให้มีวุฒิสภาทำหน้าที่ในการกลั่นกรองการตรากฎหมาย
ของสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปโดยถูกต้องและรอบคอบ และเพื่อให้การกลั่นกรองการตรา
กฎหมายมีประสิทธิภาพจึงห้ามบุคคลเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาใน
ขณะเดียวกัน

นอกจากนี้สมาชิกวุฒิสภายังมีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร,
อำนาจในการเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กร
ตามรัฐธรรมนูญ และมีอำนาจในการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๘๘ เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยสองสภา คือ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

เพื่อให้การใช้อำนาจนิติบัญญัติเป็นไปด้วยความถูกต้องและรอบคอบยิ่งขึ้น จึงกำหนดให้
ระบบรัฐสภาประกอบด้วยสองสภา

กำหนดให้ใช้ระบบสองสภา เพื่อให้มีวุฒิสภาทำหน้าที่ในการกลั่นกรองการตรากฎหมาย
ของสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปโดยถูกต้องและรอบคอบ และเพื่อให้การกลั่นกรองการตรา

กฎหมายมีประสิทธิภาพจึงห้ามบุคคลเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในขณะเดียวกัน

นอกจากนี้สมาชิกวุฒิสภายังมีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร, อำนาจในการเลือก แต่งตั้ง ให้คำแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และมีอำนาจในการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อให้การใช้อำนาจนิติบัญญัติเป็นไปด้วยความถูกต้องและรอบคอบยิ่งขึ้น จึงกำหนดให้ระบบรัฐสภาประกอบด้วยสองสภา

มาตรา ๘๘ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา

ในกรณีที่ไม่มีประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ประธานรัฐสภาได้ ให้ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภาแทน

ประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ และดำเนินกิจการของรัฐสภาในกรณีประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามข้อบังคับ

ประธานรัฐสภาและผู้ที่ทำหน้าที่แทนประธานรัฐสภาต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่

รองประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้และตามที่ประธานรัฐสภามอบหมาย

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดบุคคลที่จะทำหน้าที่ประธานรัฐสภา

กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา และประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา เพื่อให้มีผู้ควบคุมการดำเนินกิจการของรัฐสภาให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ และเป็นไปตามข้อบังคับ ทั้งนี้การปฏิบัติหน้าที่ของประธานรัฐสภาและผู้ที่ทำหน้าที่แทนประธานรัฐสภาต้องกระทำด้วยความเป็นกลาง

การให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา เพราะสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แทนของปวงชนและมีบทบาทสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหารมากกว่าวุฒิสภา

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดอำนาจหน้าที่อันสำคัญยิ่งของประธานฝ่ายนิติบัญญัติ และเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นกลาง บุคคลที่จะทำหน้าที่ประธานรัฐสภา

กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา และประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา เพื่อให้มีผู้ควบคุมการดำเนินงานกิจการของรัฐสภาให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ และเป็นไปตามข้อบังคับ ทั้งนี้การปฏิบัติหน้าที่ของประธานรัฐสภาและผู้ที่ทำหน้าที่แทนประธานรัฐสภาต้องกระทำด้วยความเป็นกลาง

การให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา เพราะสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แทนของปวงชนและมีบทบาทสำคัญในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหารมากกว่าวุฒิสภา

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดอำนาจหน้าที่อันสำคัญยิ่งของประธานฝ่ายนิติบัญญัติ และเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นกลาง

มาตรา ๙๐ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา และเมื่อพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยหรือถือเสมือนว่าได้ทรงลงพระปรมาภิไธยตามรัฐธรรมนูญนี้แล้วให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดอำนาจในการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติ

กำหนดให้การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติเป็นอำนาจของรัฐสภา อันเป็นการให้อำนาจแก่ตัวแทนของประชาชนในการตรากฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับกับประชาชน และเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจที่มีหลักว่าอำนาจในการตรากฎหมายเป็นของฝ่ายนิติบัญญัติ นอกจากนี้ร่างกฎหมายดังกล่าวจะใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมายเหตุ

- ๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๒) หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดไว้ซึ่งอำนาจนิติบัญญัติและขั้นตอนการได้มา ของในการตรา
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ
ที่ว่า อำนาจในการตรากฎหมายเป็นของฝ่ายนิติบัญญัติ

กำหนดให้การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติเป็นอำนาจของ
รัฐสภา อันเป็นการให้อำนาจแก่ตัวแทนของประชาชนในการตรากฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับกับ
ประชาชน และเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจที่มีหลักว่าอำนาจในการตรากฎหมายเป็นของ
ฝ่ายนิติบัญญัติ นอกจากนี้ร่างกฎหมายดังกล่าวจะใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ต้องประกาศในราชกิจจานุ
เบกษา

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดไว้ซึ่งอำนาจนิติบัญญัติและขั้นตอนการได้มา ของการตรา
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ
ที่ว่า อำนาจในการตรากฎหมายเป็นของฝ่ายนิติบัญญัติ

มาตรา ๙๑ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งใน
สิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธาน
แห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลง
ตามมาตรา ๑๐๖ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๑๙ (๓) (๔) (๕) (๗)
หรือ (๘) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาล
รัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยัง
ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยัง
ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งเรื่องไปยังศาล
รัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง

เจตนารมณ์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับการ
สิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามจำนวนที่กำหนดเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลง หรือในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงโดยได้ส่งเรื่องไปยังไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกแล้ว เมื่อประธานแห่งสภาได้รับคำร้องหรือได้รับเรื่องดังกล่าว มีหน้าที่ต้องส่งคำร้องหรือเรื่องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนถึงจำนวนสมาชิกภาพที่มีอยู่ของแต่ละสภา

ในการพิจารณาว่าการกระทำใดถือเป็นการลาออกอันเป็นผลให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลงนั้น ให้ถือเอาเจตนาอย่างกว้างๆ ถ้อยคำ และต้องประมวลพฤติกรรมการทั้งปวงเพื่อประกอบการพิจารณา

หมายเหตุ

๑) คงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่เพิ่มความในวรรคสาม เพื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถส่งเรื่องให้ประธานสภาเพื่อเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเกี่ยวกับสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาได้ด้วย

๒) หลักการดังกล่าวมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๒ เป็นครั้งแรก

คณะอนุกรรมการได้พิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่าควรปรับถ้อยคำเจตนารมณ์ ดังนี้
เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ในการหาข้อยุติในกรณีที่มีข้อสงสัย เกี่ยวกับการเกิดความชัดเจนแน่นอนในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามจำนวนที่กำหนดเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลง หรือในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงโดยได้ส่งเรื่องไปยังไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกแล้ว เมื่อประธานแห่งสภาได้รับคำร้องหรือได้รับเรื่องดังกล่าว มีหน้าที่ต้องส่งคำร้องหรือเรื่องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนถึงจำนวนสมาชิกภาพที่มีอยู่ของแต่ละสภา

ในการพิจารณาว่าการกระทำใดถือเป็นการลาออกอันเป็นผลให้สมาชิกภาพสิ้นสุดลงนั้น ให้ถือเอาเจตนาอย่างกว้างๆ ถ้อยคำ และต้องประมวลพฤติกรรมการทั้งปวงเพื่อประกอบการพิจารณา

มติที่ประชุม มีการแก้ไขและให้บันทึกเจตนารมณ์ ดังนี้

เจตนารมณ์ เพื่อให้เป็นหลักเกณฑ์ในการหาข้อยุติในกรณีที่มีข้อสงสัย เกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่นๆ

ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมครั้งต่อไป ในวันศุกร์ที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๐ เวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมคณะกรรมการ หมายเลข ๓๕๐๒ ชั้น ๕ อาคารรัฐสภา ๓ โดยกำหนดจะพิจารณาเรื่องการจัดทำร่างบันทึกเจตนารมณ์รายมาตรา

เลิกประชุมเวลา ๑๘.๓๐ นาฬิกา
นางสาวปรัชญาภรณ์ อมรเวช นิตินกร ๖
ผู้จัดบันทึกการประชุม
นางภิรมย์ เจริญรุ่ง นิตินกร ๗ ว.
ผู้ตรวจทาน
สำนักกรรมการ ๓